

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația :

BUCUREȘTI

Strada Regală, 6

DIRECTORI :

A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL :

10 Lei pe an

Humorul lui Eminescu

Ca la toți poeții romantici găsim și în creațiunile lui Eminescu urme evidente de *ironie romantică*.

Noțiunea ironiei romantice, introdusă în discuțiile estetice de Friederich Schlegel, nu este deplin lămurită, dar în general ea se reduce la o extremă libertate de gândire și la o critică acerbă a problemelor îmbrățișate cu preferință din domeniul fenomenelor paradoxale.

Două părți mai esențiale constituie această noțiune, dintre care cea dintâi este identică cu convingerea, nutrită de toți romanticii, despre deșertăciunea vieții și a fericirii pămîntești. A doua parte se caracterizează mai mult prin zîmbetul ce-l stîrnesc anumite situații sociale sau sufletești, situații cari silesc pe poet a căuta diferite simboluri sau alegorii pentru exprimarea lor. Prima parte este mai reflexivă și aproape exclusiv satirică, iar a doua conține o nuanță bună de humor și o notă mai mult descriptivă.

La Eminescu întîlnim amîndouă aceste însușiri. Una o cunoaștem foarte bine, căci s'a stăruit cu prisosință asupra ei și se manifestă în acel lung șir de poezii și satire, în cari poetul hohotește asupra soartei nenorocitelor «muști de o zi» cum numește el muritorii. Partea însă în care satira lui e mai blîndă și mai îndulcită, unde fruntea încrețită a apostolului se înseninează, este și ea demnă de-a fi cunoscută, dacă nu din motive de artă pură, cel puțin pentru a avea o notă mai mult din individualitatea poetului.

Adevărat că poeziile, în cari razele veseliei spulberă nouri grei ai unei vieți dintre cele mai serioase, sunt puține la număr și aproape toate inedite, din cauza nedesăvîrșirii lor. Prin lectură, prin auto-sugestiune, prin o disciplinare severă a spiritului și mai ales în urma suferințelor sale, Eminescu s'a depărtat tot mai mult de dragostea pentru acest gen de versuri, cultivat cu predilecție în tinerețe. Poeziile începute au fost părăsite, dar chiar și în forma lor primitivă ele devin prețioase, nu numai prin cîteva frumuseți poetice, ci prin faptul că sunt probe de momente senine din viața poetului.

Aici aparține în primul rind următoarea poezie scrisă în hexametrii nu tocmai desăvirșiți și intitulată *Mitologicele* :

Da! din porțile mîndre de munte, din stînci arcuite
 Ese-uraganul mîînd pe lungi umeri de nourî
 Caii fulgerători și carul ce 'n fuga lui tună.
 Barba lui flutură 'n vînturi ca negura cea argintie
 Părul umflat e de vînt și prin el colțuroasa coroană
 Împletită de fulgerul roș și din vinete stele.
 Hohot' adînc bătrînul cînd vede că munții își clatin
 Și-și prăvălesc căciule de stînci cînd vor să-l salute...
 Codrii bătrîni rîd și ei din adînc și vuind îl salută,
 Paltenii 'nalți și bătrîni stejari și brazii cei vecinici,
 Numai 'marea albastră murmură 'n contra orgiei
 Care bătrînul rege făcea 'n beția lui oarbă.
 El mîn' oștiri de nori contra mării... și armia-i neagră
 Ruptă pe-ici pe coala de-a soarelui roșă lumină,
 Șiruri lungi fug repede grei pe cerul cel verde.
 Și netezindu-și barba trece prin ei uraganul
 Dus de fulgerătorii căi în bătrîna căruță
 Care scîrție hodorogit de-ai crede că lumea
 Stă să-și iasă din vechile-i vecinice încheeture.
 Groaznic s'a îmbătat bătrînul — soarele zice —
 Nu-i minune-a băut jumătate din oceanul pacific
 Rău îi mai umblă prin pîntece-acum băutura amară
 Însă-'s e de vină... c'umplut-am de nourî pahare
 Cu apele mării adînci, boite cu roșă lumină.
 Cine dracul știa acum că de cap o să-și facă?
 Ah! moșneagul bețiv e 'n stare 'ntr'o zi să ruine
 Toate societățile de-asigurare din țară...
 Soarele 'și bagă capul prin nourî și limba și-o scoate
 Și c'o rază gidilă barba bătrînului rege.
 Hehe! zice bătrînul rîzînd — ce faci tu, Pepeleo?
 Tînăr, hai? De miî de ani tot tînăr te vîd eî,
 Pare-mî că dai pe obraz cu roș după moda de astăzi
 Alt-fel nu 'nșeleg cîm tînăr de-o mie de ori ești.
 — Tacî moșnege făr' de obraz, te du, te trezește..
 Vezi în ce stare te afli, coroana îți stă pe-o ureche
 Și în veselia ta proastă lumea ruini tu!
 Însă-a popoarelor blonde de stele guverne 'ndărătnici
 Vai, nu făcuse șosea cum se cade pe cîmpii albaștrii
 Și se răstoarnă carul și rău se 'nglodează bătrînul...
 Mai că era să-i rîmie ciubotele 'n glodul de nourî.
 Hei, ce-i pîsa! El norii frîmîntă jucînd mocăneasca
 Și pe-un vînt l'apucă de cap, făcîndu-i morișcă
 Se tîvălia peste cap și pișcat de-un purec de fulger
 Se scîrpină de-un șir de păduri ca de-un gard de răchită...
 Norii roșesc de rușine și fug, iar vîntul se culcă
 Între codri și munți... Uraganul mahmur poticnește
 Spre castelul de stînci ce-și deschide uriașa lui poartă
 Spre-a-l primi pe bolnavul bătrîn în surele hale.
 El își ia coroana din cap și în cuiu o atîrnă
 De sclipește 'n noapte frumoasă și roșă-un fulger
 Încremenit în nourî. Cojocul 'l anină
 El de captor... ciubote desculță și negrele-obiile

Cît două lanuri arate le 'ntinde la focul Gheenei
 Și se usuc... Chimirul descinge și varsă dintr'insul
 Galbeni aprinși într'un vechiu căuș afumat de pe vatră,
 Mare cît o pivniță... 'n patu-î de picla 'nfoiată
 Regele 'ntinde bătrînele-î membre și horăește
 Până 'n fundul pămîntului urlă peștere negre
 Și rădăcinele munților mari se cutremură falnic
 De horăitul bătrînelui craiū. Iar afară
 Vezi un ger bătrîn și arar cu fața măhnită
 Cărăbănînd al zorilor aur în saci de 'ntunerice
 Ca să-l usuce 'n rubine. Cu 'ncetul, cu 'ncetu 'nserează...
 Soarele, ca să împace marca, la ea se apleacă,
 Lin netezește-a ei față albastră și-adînc se arată
 În luminoasele valuri a ei și sinu-î desmeardă
 Cu tot aurul razelor lui. La pămînt se mai uită...
 Florile toate ridică la el cochetele capuri
 Copilăroase și ochii lor plini de zadarnice lacrimi...
 Pe grădini se mai uită pe-alce de vișini în floare
 Și de cireși încărcăți, de salcîmi cu mirosul dulce:
 Pe-acolo se plimbă o fată 'n-albastru 'mbrăcată,
 Părul cel blond într'o coadă îi cade pe spate.
 Ca Margareta dîn Faust ea ia o floare în mină
 Și șoptea: mă iubește... nu mă iubește... mă iubește!
 Ah! boboc... amabilă ești... frumoașă și -- proastă,
 Cînd aștepti pe amant, scriitor la subprefectură,
 Tînăr plin de speranță, venind cu luleaua 'n gură...
 Soarele-a apus, iar luna, o cloșcă rotundă și grasă
 Merge pe-a cerului aer moale ș'albastru și lasă
 Urme de aur a labelor ei strălucinde ca stele.
 Iar de a doua zi se scoală bătrînelul...
 Numai în cameșoiū, desculț și fără căciulă
 Și se scarpină 'n cap — somnuros uitîndu-se 'n soare.

«Mitologicele» lui Eminescu datează probabil din 1873, ceea-ce deducem din faptul că o altă poezie, ce urmează imediat, e semnată cu data de 20 Decembre 1873. Imaginațiunea puternică și humorul vinjos sunt caracteristicele principale ale acestui cîntec la adresa naturei și a zeilor: soare și vînt, simbolizați cu atîta plasticitate. Este aici aceeași tendință, observată la Greci, de a-și trata zeii cu glume și satire, fără însă de-a atinge sublimitatea lor.

În acelaș gen, cu mult humor, dar de data asta mai pronunțat popular, este scrisă povestea lui *Călin Nebunul*¹⁾, al cărei cadru Eminescu nu l-a publicat, deși îi dăduse forma definitivă. Explicarea o găseșc numai în probabilitatea, că Eminescu mai tirziu a voit să surprime din versurile sale tot ce nu purta pecetea gîndirei sale adînci și mature.

Călin, din povestea lui Eminescu, este tipul lui Păcală, reconstruit din mai multe povești, în deosebi după Ispirescu și deși poetizat, rămîne totuși tipul comic de voinic năsdraș, care nu perde nici odată simpatia cetitorilor. Humorul întreșut în acțiunea așa de poe-

1) *Opere Complete*, Vol. I p. 124.

tică din această poveste, este cunoscutul humor simplu și concis, dar tot-deauna figurat, din poveștile române, cu care se zugrăvesc în deobște părțile descriptive.

Următorul pasaj, în care se descrie trecerea eroului prin pădure și ajungerea lui la o ceată de smei, ne arată înrudirea humorului din Călin, cu cel din «Mitologicele»:

El coboară și pornește, ca s'ajungă 'n acel loc.
 Iată-l, nene, un om în drumu-i și grăbit din cale-afară:
 Bună noaptea! 'țam mitale! Cum te cheamă? De-cu-seară!
 Hehehei, măi De-cu-seară! Ia mai stai că nu-i așa,
 Ce cați tu noaptea-'n pădure, colinzi lumea eac-așa?
 Cot la cot Călin îl leagă cu odgonul de un pom
 Și se cam mai duce. — Iată că în cale-i iar un om.
 Bună noaptea! 'țam mitale! Cine ești? Sunt Miază-noapte.
 Elelei! Ce cați în codrii, pepeni verzi i stele coapte?
 De-un copac și păsta-'l leagă și cum merge pe cărare
 Iat'un om prin întunerec înaintea lui răsare.
 Bună noaptea! — 'țam mitale! — Cum te strigă? Zori-de-zi!
 Ei cumetre Zori-de-ziua, ia spune ce cați pe-aci
 Hai să stăm de vorbă o tiră, să mîncăm păsat cu lapte
 Vin încoa, că bate luna, hai la umbră, tot 'ți noapte.
 — Omule, ce'mi cați pricină?... Sunt grăbit... Ce-atîta grabă?
 Ciorilor! ia nu mai spune, știu că nu ai nici o treabă!
 Îl legă și pe acesta, că pân' ce va găsi foc
 Ziuă să nu se mai facă și vremea să stea pe loc...
 ... El ajunge. Intr'o groapă mare vede-un foc avan
 Pe-o păreche de piostre clocotește un cazan
 Doisprezece smei în juru-i dorm adînc întinși pe burtă,
 Împrejur de piostree se cocea o mare turtă
 Și 'n cazan notînd în zamă clocoteau vr'o două vaci,
 Hei, își zice năsdraivanul, dete baba de colaci!...

Acelaș humor se observă și la sfîrșitul poveștii, în care se desfășură veselul tablou din natură cu nunta furnicărimii,—sfîrșit anume relevat pentru veselia lui de către Iancu Alexandri în scrisoarea din «Convorbiri» (XVIII, p. 153), în care vorbește și de sgomotoasă primire ce i-a făcut «Junimea» lui Eminescu, cînd a cetit pentru întia oară pe Călin, sub titlul «O nuntă împăratească».

În ton șăgalnic este scris și începutul din «Miron și frumoasa fără corp», descrierea unui botez:

Ce lumină-i și ce vorbe
 Jos sub grinzile colibii!
 Marta mînuie cociorbe,
 Iar Maria toacă hribii.
 Iar ciobanu-și pune gluga
 Mai îndrugă, cite 'ndrugă
 Ese 'n noaptea cu scîntei
 Ș-o tuli urit la fugă
 Parcă-i dracul în călcii.

Iar la colțul mării vetre
 Staū pe laiți, lingă spuze
 Un moșneag și trei cumetre
 Povestesc mișcînd din buze...
 Tinerica puica nașă
 Prejmuește tot pe moașă
 Pe cînd spală la un blid,
 Iar bătrîna gată fașe
 Și cumetrele se rid.

Măi ciobane, ortomane,
 Unde-mi mergi așa pe frig?
 — Da la rișniță, la Dane,
 Și la borș la Pipirig.
 Ce era să-ți spun? Eac'asta!
 Mi-a făcut băiat nevasta
 Nu vă fie cu bănat:
 Să-mi veniți și D-voastre
 Că ș-așa'mi sunteți din sat...

... Și continuă în felul acesta, curat popular, până în momentul cînd descrierea încetează și autorul pornește a-și desvolta ideea filosofică despre lupta grea pentru ajungerea unei ținte frumoase.

Pe cit de dese sunt urmele de optimism în poeziile în cari contemplează natura, pe atîta sunt de rare, cînd poetul se coboară în interiorul ființei sale, sau cînd vorbește de amor. «Eū nu glumesc cu taina ascunsă» zice el unde-va, înțelegînd sub «taina ascunsă» amorul său, sentimentul pe care într'adevăr l-a tratat cu mai multă sfințenie. Cu toate aceste însă gasim două lungi poeme, simbolice amîndouă, în cari deși pe un fond ironic, menține totuși tonul umoristic în genul lui Cervantes și Goethe, glumînd pe socoteala «focului sacru», adese-orî destul de drastic.

Una dintre aceste poeme «Diamantul Nordului» sau «Utopia lui Don Ouixotte» este povestea unui cavaler medieval, care făcînd serenadă sub balconul Madonei sale, adoarme cu ghitara în mîna, visează că și-a cucerit iubita și... se trezește dimineața țeapăn în grădina iubitei, strănutînd:

Apti!!!. Cavalerie, să-ți fie de bine!..
 Aho!.. Cine cască?... ee!. Chiar cavalerul
 În somnul lui dulce visat-a el cerul
 Căci biet adormit el a fost cu ghitara
 Sub naltul balcon, unde-urlese asară.

E drept că 'nainte el vede chiar raiul
 Aievea 'n grădină... Dar vai guturaiul
 Urît îl cuprinse de-a nopții răceală,
 Pe ochi s'a pus bruma și 'n gît răgușală.

Ah, vrut-ar fi dînsul cîntînd din ghitară
 Cu-amor să deștepte copila cea rară
 Dar vai, auzindu-l ar face-o să creadă
 Că strigă cucoșii în verdea livadă.

Și ce-î mai rămîne să facă săracul,
 În lac să privească cum joacă malacul?
 Mai bine prin tufe se fură cu pază
 Ca nimeni s'auză și nimeni să vază.

În urmă o ușă 'n balcon se deschide
 Prin flori se arată un cap care ride,
 O blondă cu părul de aur, șireată
 De amori-î prostatec rizînd se desfată.

În celalalt poem satiric «Antropomorfism», Eminescu simbolizează iubirea senzuală prin un joc vesel și burlesc dintre un cocoș și o găină, punînd, natural, toate păcatele lumești în circa găinei, vecinic cochetă până la adînci bătrînețe, cînd îi vin gînduri de călugărie și reflexiuni filosofico-morale.

Iată o scenă de luptă dintre un cucoș tinăr (Făt-frumos) și altul bătrîn (Sultanul) pentru amorul trădat de cocheta puicuță:

Și Sultanul care crede, cum că e necredincioasă
 Tinărului Cicisbèo el acum căta pricină,
 Cu curaj el se ridică, creasta-î roșă se'nvenină
 Și lugubru el îi zice: fugi, sau mori tu, ticăloase!

Făt-frumos gîtu-și îndoiaie îndărăt și îi răspunde:
 Nu m'atinge-a ta insultă, mîtu, de-origine plebeu —
 Diferența prea e mare; cine ești? și cine ești?
 Eă petrec și eă fac curte cuî voesc și orî și unde!

Te-oî sili să lupti cu mine — iritat strigă Sultanul,
 Își sburli penele'n ceafă și cu furie s'aruncă.
 Luptă crunt, pe cînd de-oparte stă nefericita pruncă
 Ursitoarea Iliadei, ce își plînge Don-Juanul.

Se trîntesc, se rup cu ciocul și minîncă tăvăleală,
 Obosesc. Se naște-acuma pe-o minută armistiț,
 Dar curînd se'ncaer earăș. Don Juanul cel pistriț
 Cade'n sînge. Și Sultanul trimbiță pe el cu fală.

Iară Dona nu trădează ce'n simțirea-î se petrece
 Nu trădează de-î durere, vîoșie, nepăsare,
 Poate vru să deie prîțul părții cei învingătoare
 Și de-aceea rămăsese ca și marmura de rece.

Tendința fundamentală în această poezie, în care revine motivul necredinței femeii din «Vidra» cea frumoasă și din celelalte balade populare, este satirizarea amorului statornic și a naivității acelor care înalță iubirea din sferile sale senzuale la altele eterice. Numai filosofii îmbătrîniți și slăbiți, numai călugărițele aschete și prefăcute mai cred în amorul transcendental... Astfel vorbind de găina din poveste, care, după ce îmbătrînește, e părăsita de toți cucoșii și nu-î

mai remine alt-ceva decât să caute prietenia unui cuminte clapon, autorul continuă :

În curînd cade pe gînduri, deveni curînd bigotă
Cum se 'ntîmplă : din Phrinee, deveni călugăriță,
Limba-î umblă ascuțită, ca la vechea protectriță
Poiata afurisește și ograda poliglotă.

Ea cată societatea părintelului Chirilă,
A claponului lugubru cu humorul lui de bute,
El iubește 'n ea ideea frumuseței cei trecute
În matrona desfrunzită vede încă o copilă.

Ea vedea în înțeleptul cu-arătare cuvioasă
Prototipul cucoșimei, pe-al cucoșilor cucoș
Cînd cu flori de-oratorie și cu ochi bisericoși
Adîncit *platonizează* în tiradă somnolentă.

În afară de aceste mai întîlnim humor inocent în poeziile lirice : «Intre paseri» (Ed. Maiorescu), «Frumoasă și jună» (Postume p. 43), «Ea mergea acum în codru» (Postume p. 43), «Mîndră, mîndră, vrei nu vrei» (Poezii populare, p. 105) și în alte strofe singuratice.

Toate aceste împreună ne dovedesc, cred, în de-ajuns că este totuși o părticică în individualitatea poetului nostru care se caracterizează prin note vesele și de mulțumire sufletească, note cari la rîndul fac parte dintr'un alt sentiment mai puternic, din dragostea ideală a lui Eminescu pentru natură și pe cari nu trebuie să le desconsiderăm, vorbind de acest scriitor.

IL. CHENDI.

PASTEL

Finu-î strîns și de pe luncă
Oamenii spre casă vin.
Lacrimă de-argint, scîntee
Steaua serii în senin.

Văile-aburesc în zare,
Satul se 'nvește 'n fum.
Cel din urmă car răscoală
Colbul adormit pe drum.

Dulce și încet se 'ntinde
Tihna pe pămînt și 'n cer...
Sus pe deal răsare luna,
Melancolicul străjer.

ST. O. IOSIF.

CÎT ȚINE LITURGHIA...

Răcoare ca într'o chilie; și nici o muscă; abia una mai înegrește într'un punct olanul văruiat al sobei. Afară stă să plouă; s'a întunecat; toate în casă tac de frica furtunei.

Ce de lucruri pe scrin! Un *neseser* cu oglinda spartă; par'că l'a furat somnul lîngă pernița de nisip ce'i stă de straje, albăstrue, eșită la soare, cu mătasea destrămată, plină de ace, gata să muște. La rînd, un fier de frizat, un pieptene mare de os îngălbenit; lîngă el, un mototol de păr castaniu, strîns, înodat; apoi un borcan cu alifie vîntă, pe jumătate plin; păstrează pe buze urme de degete. Fel de fel de lucrșoare: un șoricel de piatră, fără bot; un maimuțoi de janilie, fără un picior; două baletiste învechite, cu brațele rupte; o bucătică din «Universul», o cutie cu pudră și mai multe cărți de cîntece. Peste tot praf și sămînță de cînepă. De sus, din colivie, sticletele plouă mereu la coji.

Masa din mijloc e învelită cu o față lucrată în ochiuri pline cu trandafiri portocalii. Mari mai sunt și umflați: cît gogoșile; d'abia și-a făcut locșor la mijloc, lampa, pe tăvița ei lucrată tot în trandafiri de lînă, înghesuți cum numai ei știu, pe o roată de carton. Ce lampă frumoasă trebuie să fi fost ea odată; numai Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru i'au făcut'o; căci două mutaturi prăpădesc mai rău ca focul; piciorul de porțelan și-a pierdut și florile albă și cite-va țândări; toată fala o mai ține globul, văzut din partea nespertă; și sus, prins de coșul sticlei, acul de cap încovoiat în formă de M, apărător economic și sigur în potriva iuțelei flacăre. Alte lucruri, pe masă nu mai sînt: n'ar putea să șadă; le-ar răsturna trandafirii; unii păstrează încă urmele cafelelor vărsate. Doar albumul se odihnește pe lîna moale; geme de poze și de vechime, căci ies fășii de hîrtie, rupte din carnea lui, iar încheotoarea de tinichea și-a pierdut toată puterea: stă tolănită într'o parte, fără curaj, fără nădejde să mai ajungă vre-odată la cuișorul scoarței de sus.

E și o etajeră în fund, neagră, fără lustru. Ai putea să numeri de cite ori a fost văpsită în casă. Pe ea, praf, cărți vechi de dat, trei muște moarte, o cutie de sardele plină cu arșice, și o păpușe bolnavă, cu ochii scoși, cu părul smuls, zăcînd la pămînt în rochie de mireasă.

Pe pat a șezut cineva de curînd, cineva care e învățat să stea numai în locul acela, căci acolo deseurile turcești ale macatului s'au ros mai mult, s'au albit, par'că au fost șterse cu guma. Și locul e mai infundat. La marginea acestei gropi, o carte: «Zodiacul» care ghicește trecutul, prezentul și viitorul; e deschis la întrebarea: «Persoana la care mă gîndesc, ce face oare?»

D'asupra patului, un çovoraș. Ce bine'i stă sub albul tavanului! Are însă figuri ciudate: pasări necunoscute și fructe nezărite încă în vre-o grădină pe lume: mere albastre și lebede cu cioc de papagal, țesute

toate în lină și numai în lină. Ce nu e de lină aici? Până și cățelul care doarme lângă un corset vechi în fundul patului: părul lui pletos, alb, murdar e tot de lină... nespălată.

Norul s'a spart. A fost numai o spaimă. Lumina tresare și înviează pereții. Soarele cade pe un tablou litografiat, vechi, cu rama pătată, cu hîrtia prelinsă de șiroaie gălbuie: niște hahamî chinuesc o fată întinsă pe masă, luîndu'i singele: «*Crima de la Tisza-Eslar*» scrie jos, de mîna. Alături, o cadră mare, în colorii: «*O vînătoare de lei... în Rusia*»; apoi un păun făcut din boabe de piper și păr de cămilă. Numai în dreptul ușei, singur, uitat de vremuri, merge alene ceasul cu ghiulele de fier, cu limba de alamă, coclită ici și colo.

Scrin, masă, etajeră, pat, sticlete, cățel și atîtea și atîtea într'un loc așa de mic! Cele două scaune de pae d'abia mai încap. Cojile de cîneapă asvîrlite din colivie, ajung în toate colțurile.

Piuitul păsărelei par'că ar vrea să povestească ceva din Paradis; dar de pe fereastră, o ceașcă cu cafea lapte, pe care scrie «Noroc», nespălată, cu lingurița innăuntru, cu buza plesnită, prea aruncă o căutătură de desgust la toate. Lîngă ea, toarce pisica; toarce și așteaptă; se uită cînd la sticlete, cînd la ceașca linsă până în fund. Apoi, lipește urechea de geam, își întinde gîtul, îl întoarce, îl sucește, face ochii mici; vrea să vadă cît mai departe în lungul drumului. De geaba, nici un semn, nici un pic din verdele rochiei, nici un pai din spicele de la pălărie.

Se linge pe buze, își plimbă cenușul cozii peste linguriță, se sperie de zăngănit; se liniștește și oftează adînc.

— Bre, că tîrziu mai ese azi de la biserică! Bate 12, și mî-e o foame, domnule!....

IOAN A. BASSARABESCU.

POVESTE

*Se sting luminele în zare, la cuiș se 'ntoarnă rîndunele...
Și pe făpturi așterne noaptea comoara ei de umbre bune,
Pe boltă, una cite una, răsar săgalnicile stele,
Ca un popor chemat să vadă sau să asculte vre-o minune.*

*În parcul liniștit tăcerea așteaptă parcă să se curme...
Și într'un minut mai scurt ca timpul în care-o stea clipind scîntee
Măreț ca pastorii de neamuri apare un păstor de turme...
— Un foșnet sună pe terasă, ș'un cîntec tremură 'n alee —*

*Ea, fata de 'mpărat, bălăe cum este luna 'n mîez de noapte
Și mai frumoasă la vedere ca toate cite-au stat prin lume,
Ea, care-o 'ntîmpină tot chiot și o urmează numai șoaște,
Comoara dragosteii și-o dase unui păstor fără de nume.*

Nu'l lasă nici să mă sfârșească și 'n goună păru-î să respiră
 Și îi părea că nu-l ajunge, atîta îi era nesaful...
 Intr'un ungher ținut de umbră și de miresme se găsiră
 Cu brațul rebede cu gîndul, cu gîndul alb cum era brațul...

Ea îl sărută ca în basme, el o dismeardă ca 'ntr'o rugă,
 Le prăpădesc măsura vremei nemăsurările iubirei;
 Tirziu, își hotărăsc și drumul pe unde mine ai să fugă...
 — Nu pot să 'nfrîngă împărații poruncile Dumnezeirei! —

I. PETROVICI.

NOTE DE DRUM

(Marea Nordului)

26 Octombrie, 1900.

«Mir war als hört'lich verschollne Sagen,
 Uralte, liebliche Märchen».
 (Heine «Nordsee», Abenddämmerung).

Din virful farului de la Horumer imi pierd privirea pe intinsul
 apelor liniștite ale Mării Nordului.

E o zi caldă de toamnă, o zi care-a împrumutat ceva din măreția
 și seninul sfint al unei sărbători, ceva din mîngierea unei mame
 iubite, ceva din desmierdarea unei femei frumoase.

Un nor mai alb ca spuma laptelui, trudit de pribegie prin văzduh,
 se topește 'n albastrul înălțimilor pe cînd marea visează liniștită
 sprijinind la orizont bolțile cerești.

La vre-o ciți-va kilometri 'n largul mării o insulă și 'n insulă un
 sat cu o bisericuță albă, strălucitoare în razele soarelui tomnatec.

Niște familii de pescari s'a'u lăsat pe vremuri acolo, durînd cu
 timpul un sat, dar marea — luptînd cu pămîntul — rupe și înghite
 incet-încet copriusul ostrovului.

A trimis stăpînirea înștiințare că pescarii ce vor să-și caute aiurea
 indestularea vieții, primesc ajutoare de drum și despăgubiri, dar
 nici unul nu s'a clintit, căci toți sunt fermecați de poezia sălbatecă
 a mării.

Marea le-a cîntat cintece de leagăn în copilărie, marea le-a purtat
 refrenurile de dor ale tinereții, ea i-a legănat ca pescari, ea le va
 cînta și veșnica pomenire.

Ei a'u văzut'o aci blindă, liniștită, în mărirea ei înălțătoare, su-
 rizînd în miș de văturele argintii ce susură povești de dragoste; aci

infuriată, sălbătăcită, gemînd, mugînd; urlînd de furie și ridicînd la porunca vînturilor ne 'nduplecate oștiri de valuri înspumate, munți de apă 'ntunecată, rostogolindu-se ca niște balauri ce 'n proșcă vîzduhul cu bale de minie și isbesc durduitorî în malurile ostrovului spre a'și deschide porțile tărîmului omenesc.

Dar furtunile trec, urgia se potolește și marea se liniștește iarăși, inchizîndu-și în adîncuri toate grijile, toate comorile de cari ne vorbesc basmele înflorite și surizînd mai frumoasă, mai fermecătoare, ca o regină ce ascunde în cea mai nepătrunșă cută a sufletului odorul ce-î turbură viața ei de femeie...

Soarele se gătește de sfințit, împinzînd pe alocuri fața mării cu vâluri de purpură. Uriașul ochiū inflăcărat sărută luciul apei și aluneacă, în adîncuri liniștite, ușor-ușor ca un suspin de fecioară.

O oaste de nori într'auriți la poale se strînge 'n Apusul însîngerat ca o droae de curtezani în urma unui împărat.

Sub vîlul fin, brumăriū al Amurgului, marea se împreună cu cerul mai aproape, tot mai aproape.

Ciți-va pescăruși se leagănă 'n vîzduh cu mișcări mlădioase ca valurile mării.

Din spre ostrov o corabie se deslusește venind spre țarm, ușoară ca un sol de dor, liniștită ca un vis de copil fericit...

MIRON ALDEA.

CUNUNA

Eram copil și 'ntr-un amurg de vară,
Tot ascultînd un cuc povestitor,
Am adormit pe earbă la isvor
Și 'n vis m'am pomenit în altă țară,
Jucîndu-mă c'un ghem legat în fir
Pe-o pajiște de foi de trandafir.

Venit'aū toți ai casei și vecinii
Să vadă pe ștrengarul adormit
Și soarele re'tors din asfințit
Se răsfața pe umbrele grădini,
Și-o fată 'mi-a impletit atunci din joc
Cunună strînsă 'n fir de busuioc.

Mi-a pus'o 'ncet-încet apoi pe frunte
Și-un ghimpe m'a făcut să sar în sus,
Și pajiștea cu ghem cu tot s'a dus,

Ridea și soarele din virf de munte
 Și 'n jurul meu era un chicotit...,
 — Pe mine plins amar m'a podidit.

De-atunci ades cînd visul mă mai poartă,
 Frumosul ghem eû nu-l mai regăsesc,
 Doar colea 'n timpla dreaptă mai simțesc
 Un ghimpe, stins sărut de fată moartă,
 Tresar, mă uit în jur...; pustiu e tot, —
 Și-ași vrea să plîng, să plîng și nu mai pot.

Z. BIRSAN.

INTRE PASERÎ

— SCHIȚĂ —

Spre măgură 'n zare, s'arată un stol de porumbei.

În cumpănirea aripilor ce bat pripit, aci se'nalță, aci se scoboară
 și sborul li-î fără spor...

Uli de pradă le țes calea cu pierzătoare curse.... dar și nevinovatele paseri, îngrozite de moarte, tae mesteșugite rotiri în unda curatului cuprins...

Prădalnicii, rămași o clipă în urmă, vislesc din răsputeri și iar le tae drumul de scăpare....

Zdrobiți de-atita hărțuială, abia se mai apără, cînd din înălțimî cad ca trăsnetul asupra lor alți răpitori, ce-aû păzit prilejul.

Se sbat în buimăceala ne-așteptatelor săgetări..., punînd la mijloc, tot ce-î dibăcie și putere...; dar cad doborîți și din lupta înversunată, doi puișori aû remas orfani...

* * *

În răcoarea plăcută a serei, nu s'aude nici o mișcare. E liniște în toate cuiburile încălzite de ocrotitoare aripi de mamă... Numai cei doi golași cruđuți tremură în culcușul lor rece...

... Un pălpîit de aripi înfioară tăcerea nopței. Din cuibul vecin a eșit un porumbel. Se poartă o clipă pe streășină din preajma culcușului rămas fără sprijin, ș'apoi intră de-acopere orfanii sub caldeie-î aripi!. Îi mîngăe în limba lui de pasăre duioasă, iar micuții mulțumesc în piuitul lor tremurător.

* * *

În timpul zilei toți porumbei aduc cite o gură de hrană la cuibul orfanilor, iar nopțile de ocrotire le fac cu rîndul...

Puișorii rămași singuri s'au făcut mărișori...

Se duc singuri după hrană; și în cuibul vecinilor pierduți s'aude iarăși tremurînd veselul gîngurit.

Cîtă dragoste între paseri!...

MARIOARA FLORIAN.

PASĂREA SFIOASĂ

E pasăre sfioasă fericirea,
Ea taină vrea, de lume ea s'ascunde
Departa, prin tufișuri dese, unde
Nici sgomotul n'ajunge, nici privirea.

De cîntă pe'nserate, tace firea,
Și cîntul ei, ce curge lin în unde
Mîngîietor în suflete pătrunde...
Cînd îl ascult îmi pot răbda menirea.

Nădăjduind aștept, aștept să vie
Ca și-altora biet sufletu'mi să 'nvie,
Ștergînd trecutul cu-aripa'i duioasă...

— Acel ce duce sarcina'i ușoară
Să spună cum e pasărea sfioasă :
Nu seamănă c'un zîmbet de fecioară ?

A. DAVILA.

DOUĂ SCRISORI BĂTRÎNEȘTI ¹⁾

DE

I. BOGDAN

I. BĂDICA RADUL

(1524)

Din mila lui Dumnezeu Io Bădica Radul, voevod și domn al întregii țări a Ungrovlahiei. Scrie domnia mea cinstiților și bunilor noștri prieteni și deaproape vecini, județului și celor 12 pîrgari și celor o sută de bătrîni ai Brașovului, multă sănătate. Și să fie știut domniei voastre, cum s'a întîmplat înainte vreme în țara romînească, că s'au legat afurisiții Agarenî, Turcii să o piarză, și mult rău și amară moarte și robie au făcut, pînă ce l-a povățuit domnul Dumnezeu și Preacurata Maică a Domnului pe Ianoș voevod, și pe domnia voastră împreună cu el, și ați scos pe Turci din țară; și venit-a în țara romînească domn creștin de legea noastră, Vladislav voevod. Dar începînd să omoare pe boierii cei de frunte și bătrîni ai țării romînești, ei prea bine au cunoscut că le este vrăjmaș tuturor și că are de gînd să le piarză capetele. Și așa, ei n'au voit nici de cum să se lase să le piarză capetele. Ci mă știaș pe mine adevărat fecior de domn, al lui Radul voevod cel Bătrîn, feciorul Călugărului, și primindu-mă pe mine să le fiu lor, după lege, domn în țara romînească, m'am așezat în scaunul părintelui meu, în domnia țării romînești. Apoi am trimes domnia mea un om la Înălțimea sa craiul și

¹⁾ Reproducem aceste frumoase scrisori din noua publicațiune a distinsului nostru profesor și publicist I. Bogdan, — atrăgînd deosebita atenție cetitorilor asupra lucrării despre care ne propunem a vorbi mai pe larg într'un număr apropiat

m'am închinat sîntei coroane și Înălțimei sale craiului și părintelui meu Ianoș Voevod și tuturor domnilor ungurești și domnilor voastre, ca să fiu cu slujbă dreaptă din partea păgînilor. De asemenea, am ales cîțiva dintre boerii țării romînești și i-am trimis cu pace la Poartă, la împăratul turcesc, pentru steag, fiindcă așa a fost obiceiul vechiu al țării romînești. Și cu voea lui Dumnezeu s'au întors boerii noștri de la Poarta împărătească cu steag și foarte cu bună și întocmită pace. Dar iată că mi s'a ridicat nu de mult, din mijlocul vostru și cu țaria voastră, un vrăjmaș asupra capului meu, Radul voevod, și a venit să-mi piarză capul. Dar Domnul Dumnezeu e mult milostiv și îndurător pentru fie-ce om. Noi aducem mulțămită lui Dumnezeu, iar Dumnezeu face ce vrea cu noi cu toți. Povățuească-vă Dumnezeu și Prea curata Maică a Domnului, eu n'am fost până acumă cu nici un gînd rău său cu neprietenie pentru voi, dar de la voi și din toată țara ungurească am cunoscut numai neprietenie; știu deci, că cel ce este vrăjmașul nostru va grăi multe vorbe rele și deșarte către domniile voastre, cum că domnia mea aș fi așezat pe Turci în țara romînească; de aceea vreau să mărturisesc — martur mi-e Domnul Dumnezeu — ce am făcut, iar domnia voastră să nu-l credeți pe el, căci el cum va ști mai rău, așa va vorbi. Deci n'am adus noi pe Turci în țară, ci ei singuri au intrat, cum au intrat și în alte țări, mai puternice de cit a noastră. Dar într'o țară ca aceasta, care e mai slabă de cit toate celelalte țări! Deci Dumnezeu să vă povățuiască, voi n'aveți nevoie să trăiți cu noi în răzmiriță, căci cu toții suntem creștini; lăsați pe acel vrăjmaș și nu-i mai dați ajutor, căci dacă vom mai afla că-i dați ajutor de la voi, vom avea și noi ajutor de acolo de unde știm că putem să avem; și ce se va întimpla atunci, departe să fie de sufletele noastre acest păcat, pe care domnul Dumnezeu să-l arunce asupra capetelor și sufletelor voastre. Și acum mi-a venit un om de la însăși Înălțimea sa craiul și de la Ianoș Voevod, foarte cu mare pace și întocmire pentru mine; dar despre acest lucru ei nimic nu știu, ci e fără știrea lor. Faceți și voi acest lucru, de la voi. Deci Dumnezeu să vă povățuească, și precum vă este gîndul, de grabă să-mi dați de știre, ca să cunosc răspunsul. Dumnezeu să vă bucure. Scris în Ianuarie 1911). Și cele ce va spune Dragomir vâtaful, [să le credeți].

Io Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

II. BOERII LUI BĂDICA RADUL

(1523)

Cinstiților și slăviților și de Dumnezeu dăruitorilor și bunilor noștri prietenii, județului și celor 12 pîrgari din Brașov, multă sănătate poftim domniei voastre noi, toți boerii, mari și mici, din țara romînească. Și să vă fie știut domniei voastre: domnia voastră știți bine ce s'a întimplat cu țara romînească și cu noi, pînă ce a venit de la Poartă Vladislav voevod să ne fie domn. Noi am văzut atunci bine că era înțeles cu Turcii ca să ne piarză capetele și altfel n'am putut să ne mintuim de el, ci știam mai de mult printre noi un adevărat fecior de domn, pe Radul

1) Bădica Radul se instalează în domnie pe la sfîrșitul lui Noemvrie 1523. Scri-soarea aceasta nu poate fi decî de cit din 1524. Iorga, Studii și doc. III, p. XLVIII, și Pretendenți domnești în sec. 16-lea, p. 70—74, unde etemera domnie a lui Bădica e tratată cu toate amănunțimile posibile și cu o mare precizieune.

voevod, și l-am luat pe el să ne fie domn, după lege; și de la Turci ne dederă pace. Deci povățuească-vă Dumnezeu pe domnia voastră, și de și cu domnul nostru voevodul n'ați avut jurământ și credință, dar cu noi toți ați avut și jurământ și credință, și așa ne-am legat și ne-am luat asupra capetelor și sufletelor noastre, că va fi și el, împreună cu noi, drept și cu dreaptă slujbă sfintei coroane și Înălțimei sale craiului și domnului nostru iubit Ianoș voevod și tuturor domnilor țării ungurești, iar domniei voastre [va fi] cu prietenie. Dar este acolo între voi Radul voevod, și până acum, cât a petrecut el între voi, cu știința noastră a tuturor a petrecut, căci intraserăm în minile vrăjmașului și ne gindeam numai cum avem să ne mintuim de el; dar de când am scăpat cu toții și teferi din minile vrăjmașului nostru și am venit și ne-am adunat împrejurul domnului nostru, care este aici între noi, și ne-am făcut pace din partea Turcilor, noi acum nu mai vrem nici de cum ca Radul voevod să petreacă între voi; ci scoateți-l cum puteți mai iute, căci cită vreme va petrece el acolo, nu poate fi nici o prietenie între noi, nici pace între săracii din țara Înălțimei sale craiului și cei din țara noastră; nici drumurile de peste plaiuri nu pot fi slobode, ca să se hrănească săracii. Ci puțină vreme vom aștepta așa, și dacă vom vedea că-l țineți printre voi și nu-l scoateți domnia voastră, s'o știți că dacă ați încerca să vă desvinovați prin vre-o șiretenie și-ați vrea să ziceți că e fără știrea voastră, asta să n'o grăiți, căci fără știrea voastră el nu poate face nimic. Dacă voiți însă, voi cei dintii, să vă desfaceți de jurământ și de învoeală, atunci ori ce se va întâmpla, păcatul să fie departe de noi și de fiii noștri. Dar noi vrem să ne ținem de jurământul și de credința ce am legat împreună cu domnia voastră, și nu vrem să uităm nici odată binele și osteneala ce ați pus domnia voastră pentru capetele noastre. De vom vedea că nu vă țineți de tocmeală, de jurământ și de credință, noi vom face ce vom putea. Aceasta să vă fie spre știință domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure. Scris în Noemvrie 80.

EPIGRAMA

Acum doi ani am asistat
 La piesa «Păcate»,
 Dar zău, de banii ce i-am dat
 Păcat e.

DE LA PETROȘITA.

CĂRȚI ȘI REVISTE

I. Bogdan. *Documente și Regeste* privitoare la relațiile țării românești cu Brașovul și Ungaria, 1 vol. de 12 + LXXXVI + 348 pag. în 8°.

Se află de vânzare la librăria Socecu.

P. Dulfu. *Euripide, Ifigenia.* I. Ifigenia în Aulida, II. Ifigenia în Taurida. Traducere în versuri. București 1903. 1 vol. 8° 186 pag. Prețul 3 lei.

Vasile Pop. *Din oca vieti.* Schițe, fantazii și nuvelete. București-Ploești 1902. 1 vol. 8° 162 pag.

RĂSPUNSURI

D-lui C. S. Loco.—Nu mai e căldura din original. Și acel frumos refren, așa de atingător, ce se repetă ca un suspin la sfârșitul fie-cărei strofe, și în care stă aproape tot farmecul poeziei, e cu desăvârșire sacrificat în traducerea d-voastră :

«Ho bisogno di pianto!» = «*Imi trebuie tînguire!*»

«Ho bisogno di pace!» = «*Imi trebuie liniștire!*»

«Ho bisogno d'amore!» = «*Imi trebuie-a ta iubire!*»

Ce natural cade versul în italienește, și ce bătoase și reci par vorbele românești, în cari credeți c'ati redat gîndirea și sentimentul poetei!...

D-lui G. T. Loco. — «Despărțire» e o bucată, în care se vede numai de cît talentul. Vă atragem luarea aminte asupra cîtor-va mici cusururi de formă: «mîna» nu rimează cu «una», nici «rînd» cu «vînt». Aceste și alte două trei asperități geluite — și poezia ar fi de publicat. În orî-ce caz, mai încercați.

D-lui A. D. Iași. — De ce vă duceți așa departe? Sub cerul patriei D-voastră nu vă înspiră nimic? În toată tragica și atît de sbuciumata istorie a neamului nostru, n'ati găsit o figură, o singură figură demnă de talentul D-voastră? În tot cuprinsul țării aceștia, așa de frumoase, n'ati găsit un munte, o vale umbrită de codri, sau o largă întindere de șes, pe care să vă fie drag a vă purta privirea și care să vă lese în suflet o amintire mai puternică — sămînța unei viitoare poezii?

Dar n'aveți de cît să vă urcați puțin pe șoseaua de la Copou și să vedeți un apus de soare, să priviți cerul portocaliu, printre copacii desfrunziți de toamnă, și veți culege de-acolo impresii mult mai curate, și mai calde, și mai în stare de a ne mișca și pe noi de cît toate «Alhambrele» și «portalurile» și «Don Gomezii» cu cari neam de neamul nostru n'a avut de-a face... Nu, nu vă putem urma în așa lungi călătorii. Rămîneți la noi. Vorbiți-ne de noi, de țara noastră, de oamenii noștri, de viața noastră de toate zilele. Ah, e atîta poezie aici, ș'atîta-i de adîncă și de plină de 'nțeleșuri! Cine va ști s'o vadă, s'o aleagă, și s'o aștearnă în versuri Eminesciane!...

D-lui G. O. Galați. — Nu v'am uitat, dar n'avem ce vă face. Trimeteți pe cine-va să ia manuscrisul, mai țineți-l, mai uitați-vă din cînd în cînd prin el — și mai tirziu, dacă veți vedea și veți vedea că nu vă mai rabdă inima, publicați-l, și pace bună.

D-lui I. S. Craiova. — Vă foarte mulțumim de bunătate, — dar cum vă 'nchipuiți c'am putea publica — orî cît ar fi de bine scris — un articol plin de laude la adresa noastră? Și cînd ne credeți capabili de-o asemenea... lipsă de seriozitate, ne faceți, de sigur fără să vă dați seamă, o ofensă mai mare de cît ați socotit că ni-o aduce aceia, în potriva cărora luați condeiul ca să ne apărați. Aflați că nu ne tulbură întru nimic micile animozități, pe cari — fără să vrem — le stîrnim în calea noastră; și mai aflați că nu există pe lume spectacol mai moral și mai instructiv în același timp, de cît să vezi cum acești nenorociți, torturați de invidie și de răutate, se sbat și se mistue în ura lor neputincioasă, ca'n propriul lor venin... Frămînte-se — dac' așa li-i firea. — Și tu să stai de-o parte, să fii senin și să-ți faci datoria. Atîta lucru cel puțin să te învețe destul de trista priveliște a păcatelor vieții ș'a patimilor omeneshi!

RED.